

Casos de vampirisme al Banat entre 1725 i 1756

Freqüentment, quan hom escriu sobre l'epidèmia de vampirs a la Frontera Militar, és a dir, sobre els territoris recents conquerits per la casa d'Àustria als otomans (*neoncquistica*) i consolidats —provisionalment— pel tractat de pau de Passarowitz (1718), comença per esmentar el cas de Kisilova de 1725, com a preàmbul dels casos de Medveđa. Ambdós compten amb una bibliografia abundant i han estat tractats també a l'*Upir* (Ardanuy 2005; 2007; 2008).

Ara bé, abans de produir-se eixos esdeveniments tan coneguts se'n produïren d'altres al Banat, tal i com documentà el professor Lajos Baróti en un article del 1894 publicat a *Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn*.

A l'inici de la guerra Austro-turca (1716-1718), el príncep Eugeni de Savoia va prendre el control de la part del Banat que controlaven els otomans. Després del Tractat de Pau de Passarowitz de 1718, la regió es convertí en una província de la monarquia dels Habsburg, però no es va incorporar al reialme d'Hongria: es va establir una administració militar especial centrada a Temesvár, actualment Timișoara.

Llegim en el text que el 31 de març de 1725, després de rebre una sol·licitud des de Herendești (Herinbiesch, en alemany), a la província de Timiș, a uns 60 quilòmetres al sud-est de Timișoara, l'inspector general Baró von Rebentisch va encarregar al delegat del districte de Lugos-Facseter (Lugoj) Johannes Ràcz de Mehàdia que fes exhumar el cadàver d'un fetiller que suposadament s'havia convertit en un revingut corpori molest, per a realitzar una inspecció visual. El 3 d'abril aquest li envia una nota oficial:

«Per ordre de la venerable Administració Imperial, motivat pel bruixot sospitós de Herinbésch he enviat al responsable local que fes obrir la seva sepultura. Aquest ha verificat que el tal mort es troba fresc i incorrupte, que tenia la mà dreta a la boca, el cap inclinat a la dreta i sang sota la cara. Així que no hi havia dubte que deuria ser un xuclasang (*Blutsauger*), ja que el cos porta més de

Mapa del Banat, actualment repartit entre els estats de Sèrbia, Romania; i, una petita part a Hongria.

tres mesos enterrat, i no es troba en ell cap mostra de descomposició.

Per tant, sol·licito de la venerable Administració Imperial una gentil ordre indicant què s'ha de fer amb el cos, ja que encara roman a la sepultura que continua oberta sota la vigilància d'un guàrdia» (Baroti 1894).

El baró von Rebentisch va escriure llavors a Johannes Ràcz el 10 d'abril:

«Després d'haver-se comprovat mitjançant una acurada inspecció per part de l'administrador que el presumpte bruixot pot ser legítimament considerat un xuclasang (*Blutsauger*), pot disposar del cos de la mateixa manera que s'ha fet en altres ocasions similars» (Baroti 1894)¹.

Les instruccions que rep Johannes Ràcz indiquen clarament que no era el primer cas amb el qual es trobava l'administració militar de la zona i que ja es coneixia quina era la manera de procedir. Cal suposar que el cadàver fou empalat o decapitat, o potser fins i tot ambdues coses; o encara més probable, sense excloure les mesures anteriors, que fos incinerat i les cendres dispersades.

A la documentació de l'antiga administració de Banat, es troben més dades relatives a aquests tipus d'éssers. Ara bé, els textos que Baróti presenta en alemany utilitza els termes «Aberglauben» (superstició) i «Blutsauger» (xuclasang) per a referir-se als revinguts corporis fins l'any 1752. Desgraciadament, no es recullen d'altres termes que presumiblement utilitzaven els vilatans, si considerem que en aquells moments predominaven els de parla serbocroata amb presència de petites minories de

parla hongaresa i alemanya (Kocsis; Kocsisné, 1998: 140-141). *Blutsauger* (xuclasang), era una bona traducció? O responia a una interpretació parcial, com el cadàver que descriu Guillem de Newburgh a Anglaterra i que se'l compara amb una sangonera merament per la quantitat de sang que mostra, malgrat que les defuncions es produeixen per la pestilència que provoca el difunt? (Ardanuy 2010).

En les referències que dona Baróti de 1752 i 1753, tret d'una en la qual torna a aparèixer «Blutsauger», s'utilitza «vampir» o «vampire», cosa que dona la impressió que el terme començava a ser suficientment conegut. En el darrer document de 1756 la variant utilitzada és «Wambirn».

Continuem amb els successos vampírics.

El dia 1 d'agost del mateix any, el subadministrador de Lugos-Facset va demanar al bisbe que revoqués les excomunicacions que s'havien produït als veïns de Babscha² que havien incinerat un xuclasang (Blutsauger)³.

Una altra referència és de l'any següent. El 24 de juny de 1726, un oficial⁴ del districte de Ràcz⁵ comunica que, després de la mort de molts habitants de Lugos, havia desenterrat el cos d'una dona, puix que es sospitava que fos una xuclasang (Blutsauger). Com que havia pogut confirmar el fet, va ordenar que li separessin el cap amb una pala i ara demanava instruccions per a saber què fer⁶.

La documentació recollida per Baróti dona un salt fins l'any 1748, però disposem d'una altra referència del Banat de 1738 que recull László András Magyar (2004), procedent en aquest cas d'arxius hongaresos. Aquest autor menciona que en un document d'arxiu relacionat amb una plaga de 1738 a Újpalánka⁷ apareix una menció a activitat vampírica⁸ i diverses mesures de protecció com ara incineració del cos, etc⁹.

La següent data és la del 12 de juny de 1748. L'administrador de Karansebes¹⁰ es queixa de la consigna del protopope

—equivalent a un arxipreste catòlic, esmentant que ho prohibia la pròpia església. El religiós es defensa indicant que seguia les ordres del bisbe. La causa de tot l'enrenou era que els vilatans havien desenterrat 11 cadàvers perquè es pensaven que eren xuclasangs (Blutsaugers), n'havien cremat alguns, havien llançat aigua bullint sobre els altres i després els havien enterrat de nou¹¹.

26 de febrer de 1751. L'administrador de Pancsova¹² comunica que a la població de Kubin¹³ un Blutsauger (xuclasang molestava totes les nits, per la qual cosa tothom evitava el poble. Paral·lelament, es sospitava del difunt Marinko Káláritt, així que la seva tomba fou oberta davant de vilatans i alguns oficials. El metge va examinar el cadàver i el trobà ple de sang fresca. Llavors el cremaren per tal de restaurar la pau a la comunitat¹⁴.

6 de febrer de 1752. Es fa saber a l'administrador de Pancsova que després de l'avís realitzat per la comandància general pel conducte regular, alguns vilatans de Deliblat van desenterrar quatre cadàvers de suposats vampirs, van coure els cors i «portaren a terme diverses accions supersticioses»^{15, 16}.

20 de febrer de 1752. L'administrador de Karansebes indica que hi ha hagut nombroses morts a Slatina¹⁷. La gent, sota el pretext dels xuclasangs (Blutsauger), han desenterrat quatre persones d'ambdós sexes del fossar, els han arrancat les seves entranyes i han estat de nou enterrats de boca terrosa, malgrat que tot això està prohibit tant per l'oficina de l'administrador com per la del clergat, sota pena de severes sancions¹⁸.

11 de gener de 1753. L'administrador d'Ujpalanka¹⁹ comunica que en un temps breu han mort 30 persones a Klein-Dikvan²⁰ i a Rakasdia²¹ 20 més, presumiblement a causa dels vampirs i pregunta què cal fer²².

22 de gener de 1753. La superioritat ordena a l'administrador de Csákova²³ que arresti els subjectes de Schebel²⁴ que sense permís dels oficials han desenterrat i cremat dos homes i una

dona sospitosos de ser vampirs. Els culpables han de romandre tancats 14 dies²⁵.

7 de febrer de 1753. L'administrador de Csákova comunica a l'administració que l'Ortsknes de Stamora²⁶ ha comunicat que en aquest lloc els anomenats vampirs²⁷ han estat aturats²⁸.

14 de febrer de 1753. L'administrador de Csákova indica que en una població al districte de Wermesch²⁹ hi ha una plaga de vampirs³⁰.

L'any 1739, els otomans havien recuperat els territoris de la Frontera Militar. Com a conseqüència, les possibles crisis vampíriques d'aquesta regió com les de Kisilova i Medveđa queien ara fora de la jurisdicció de Maria Teresa I d'Àustria. Tanmateix, la quantitat de casos de vampirisme que es donaven en els territoris sobre els que governava, les execucions dels cadàvers, l'actitud del clergat i les despeses de compensació que demanaven els oficials implicats, havien convertit la situació en un problema d'ordre públic.

Finalment el dia 1 de març de 1755 Maria Teresa decretà que les autoritats eclesiàstiques deixaven de tenir autoritat en qualsevol cas relacionant amb espectres, bruixeria, tresors ocults o endimoniats. Les autoritats seculares passaven a ser-ne les responsables, s'havia de fer una indagació que havia d'incloure forçosament l'opinió d'un «metge judiciós» (Hamberger, 1992: 86). Finalment, els resultats havien de remetre's obligatòriament a les autoritats imperials de Viena.

Baróti només recull una referència després d'aquesta data i sense que consti l'adopció de cap mesura:

27 d'abril de 1756. L'administrador de Temesvar informa que al poble de Knéz³¹ 30 ànimes han mort fa deu dies i suposen que es cosa dels Wanbirm.

Les mesures racionalistes i centralitzadores de Maria Teresa continuaren endavant fins que finalment es decretà el 1768 la *Constitutio Criminalis Theresiana*, una llei penal general per

a tots els territoris de l'Imperi austrohongarès que estipulava l'eliminació de la superstició, contingut normatiu que de fet ja estava en vigor des de dos anys abans (Arlaud 2007: 201-202; Lauper 2011: 153-180).

Jordi Ardanuy
Lluïsa Romero

Notes

¹ Ungarn Landesarchiv [Arxiu del territori hongarès], Temeswarer Adm.-Akten [Fitxer administratiu de Timișoara], Fascicle núm. 129.

² Babșa, a la comarca de Timiș.

³ Administració (Verwalteramt) de Lugos-Facset, I. 1725, 18.

⁴ «Oberverwalter».

⁵ Terme derivat de l'antiga Ràscia, prefiguració al segle VII del futur regne de Sèrbia. Des del segle XIV va identificar la regió d'immigrants serbis al sud de la plana hongaresa,. L'exònim s'ha mantingut en els noms de certes localitats d'Hongria: Rácalmás, Ráckeresztúr, Ráckeve o Tabán (en alemany: Raitzenstadt), així com en el cognom Rácz / Rátz. Cobria territoris de Sèrbia (Voivodina); Croàcia (Eslavònia, Baranya del Sud i Sirmia occidental); Hongria (Baranya del nord i nord de Bácska); i, Romania (l'est del Banat i el Mureș inferior).

⁶ Si havia de cremar-lo. Administració de Lugos-Facset, I, 1726, 2.

⁷ Actualment, Backa Palanka, Sèrbia, a l'oest de Novi Sad.

⁸ Magyar «activitat vampírica» (Vampirtätigkeit) entre cometes.

⁹ MOL (Ungarisches Staatsarchiv), Acta Pestilentialia. Protocollum 1738/21-24.

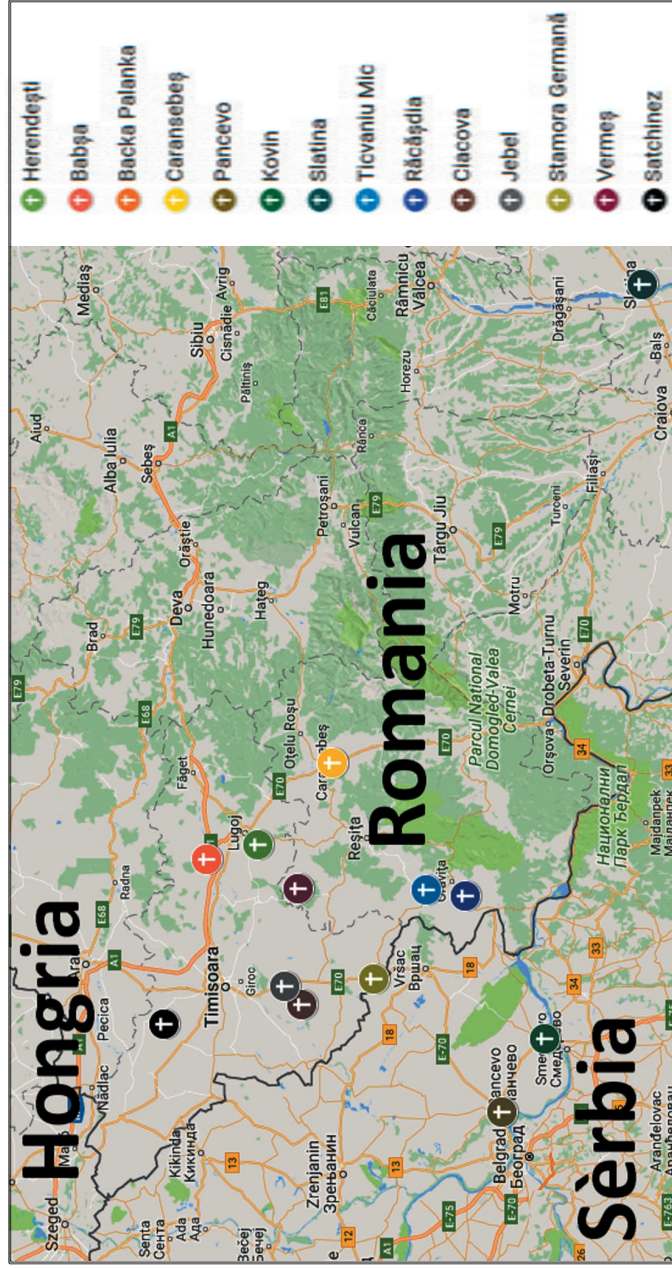
¹⁰ Actualment Caransebes, al sud-est de Lugoj.

¹¹ Administració de Karansebes III, 59.

¹² Actualment Pančevo, a Voivodina, Sèrbia.

¹³ Actualment Kovin, a Voivodina.

¹⁴ Administració de Pancsova, III, 106.

Distribució dels esdeveniments vampírics en un mapa actual de la

- ¹⁵ A l'original alemany: «zerschiedene abergläubische Unternehmungen».
- ¹⁶ Administració de Pancsova III. 150.
- ¹⁷ Slatina és la capital d'Olt, a la regió històrica de Muntènia.
- ¹⁸ Administració de Karansebes III, 169
- ¹⁹ Veure nota 7.
- ²⁰ Actualment Ticvanu Mic, al municipi de Ticvanu Mare, Caraș-Severin, Romania.
- ²¹ Răcășdia, a la mateixa comarca de Caraș-Severin.
- ²² Administració d'Ujpalanka, 111, 251.
- ²³ Ciacova, a Timiș, Romania.
- ²⁴ Actualment Jebel, a Timiș.
- ²⁵ Administració de Csákova, II. 530.
- ²⁶ Actualment, Stamura Germană, al municipi de Moravița, Timiș.
- ²⁷ «Vampirs» a l'original.
- ²⁸ Administració de Csákova, II. 534.
- ²⁹ Actualment Vermeș, a Caraș-Severin
- ³⁰ Administració de Csákova, II. 542.
- ³¹ Actualment Satchinez, a Timiș.

Referències

Jordi Ardanuy (2005). «El cas de Peter Plogojovitz (1725)». *L'Upir: revista de folklore*, núm. 5 (setembre), p. 41-46. <<http://www.cercle-v.org/u5.htm>>.

Jordi Ardanuy (2008). «Els casos de vampirisme citats per Calmet». *L'Upir: revista de folklore*, núm. 15, (març), p. 93 - 132. Disponible a: <<http://www.cercle-v.org/u15.htm>>.

Jordi Ardanuy (2007). «Els vampirs de Medveđa». *L'Upir: revista de folklore*, núm. 14, (desembre), p. 77-92. Disponible a: <<http://www.cercle-v.org/Upir/u14.htm>>.

Jordi Ardanuy (2010). «No morts a la Gran Bretanya medieval: segles XI i XII». *L'Upir: revista de folklore*, núm. 24 (juny), p. 109-136. <<http://www.cercle-v.org/Pdf/upir24p.pdf>>.

Daniel Arlaud. «Vampire, Aufklärung und Staat: Eine militärmedizinische Mission in Ungarn, 1755-1756». A: Claire Gantet; Fabrice d'Almeida (eds.). *Gespenster und Politik in Europa: 16. Bis 21. Jahrhundert*. München: Fink, 2007, p. 127-141.

L[ajos] Baroti (1894). «Beiträge zur Geschichte des Vampirismus in Südungarn». *Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn*, núm. 3, p. 219-221.

Klaus Hamberger (ed.) (1992). *Mortuus non mordet; kommentierte Dokumente zum Vampirismus 1689-1791*. Wien: Turia & Kant.

Károly Kocsis; Eszter Kocsisné Hodosi (1998). *Ethnic geography of the Hungarian minority on the Carpathian basin*. Budapest: Geographical research institute; Hungarian academy of sciences.

Anja Lauper. *Die «phantastische Seuche»: Episoden des Vampirismus im 18. Jahrhundert*. Zürich: Diaphanes, 2011.

László András Magyar (2004). «Die siebenbürgische „Vampir-Krankheit“». *Communicationes de Historia Artis Medicinae*, núm. 186-187.